

Emberi Erőforrások Minisztériuma
REB-16-2-KUT-0019 támogatásával készült

Dr. Molnár László
Az őrvidéki református magyarság

II.Református élet az Őrvidéken

Történeti előzmények

Az 1920-ban Ausztriához csatolt Burgenlandban csak néhány faluban éltek többen magyarok. Ezek közé tartozott Felsőőr, a maga másfél ezres református gyülekezetével. A katolikus tengerben ez a község Károly Róbert királyig visszamenő nemesi jogainak köszönhetően őrizhette meg református hitét az ellenreformáció idején is.

Azt nem engedélyezte az állam, hogy Ausztria egyetlen magyar református gyülekezete továbbra is a magyarországi Őrségi Egyházmegyéhez tartozzon. Csatlakozniuk kellett az országos református egyházhoz - e gyülekezet belső életében megőrizhette hagyományait, csakúgy mint magyar nyelvű felekezeti iskoláját. A belső autonómiának azonban 1938-ban véget tett az Anschluss, Ausztriának a hitleri Németországhoz történő csatolása. A náci Németország bukása után az ausztriai magyarság és a felsőőri reformátusok számára a két háború közöttihez hasonló, demokratikus körülmények teremtnének meg.

A helyzet mégis más, hisz Magyarországtól a vasfüggöny választja el őket és a "kommunista Magyarországgal való rokonság" szégyenleni válóvá válik: megváltozik a reformátusok társadalmi statusa, elindul az asszimiláció. 1959-től már két nyelven tartanak istentiszteletet. Ausztriában a helvét és az ágostai hitvallásúak közösen hozzák létre az egységes protestáns egyházat.

Az ausztriai protestantizmusnak nagy tiszteletben álló személyisége Gyenge Imre református püspök, a felsőőri gyülekezet lelkésze, aki nemzetközi figyelmet is felkeltő egyházi és kulturális élet központjává teszi városát. A Magyarországgal való kapcsolatok lehetőségének bővülése, különösen 1990 óta további kedvező változásokat hozhat az itteni reformátusság számára.

Napjaink viszonyai

Felsőőrött a magyarok többsége református, Szigetben pedig evangélikus. Alsóőr és Felsőpulya magyarsága túlnyomó többségében katolikus. Alsóőrött minden nap, Felsőőrött, Felső- és Középpulyán minden vásár- és ünnepnap van magyar nyelvű szentmise, Őriszigetben, az ottani katolikusok számára négyszer egy évben (karácsony, pünkösöd valamint Szt. László napja utáni vasárnapon). Minden vásár- és ünnepnap van református istentisztelet Felsőőrött és evangélikus Őriszigetben. A kismartoni ferences kolostorban évtizedeken át tevékenykedett Szabó Cirják magyar ferences atya. Az 1980-as években havonta tartott magyar misét, az 1990-es években pedig bevezették, hogy a boldogasszonyi kegytemplomban Nagyboldogasszony napján (aug. 15-én) déli 12 órakor magyar misét tart rendszerint egy magyarországi főpap. Itt jegyezzük meg, hogy 1956 óta Máriacellnek is van ismét magyar gyóntatója. A “nyugati” magyarok zarándoklatát szeptember harmadik vasárnapján tartják, amelyen minden alkalommal részt vesznek a burgenlandi magyar katolikusok is. Az utolsó években magyarországi csoportok is csatlakoznak hozzájuk. Egyes burgenlandi egyházközségek “testvéregyházközség”-i viszonyt tartanak fenn magyarországi ill. erdélyi helységek híveivel. Így pl. Felsőőr Csíksomlyóval.

Örvendetes jelenség az utóbbi évtizedek ökumenikus szelleme és együttműködése. A januári keresztény egység hét alkalmával vetésforgószerűen minden évben más templomban tartanak ökumenikus istentiszteletet, s ezen kívül is több alkalommal, különösen intézmények ünnepei alkalmával. A lelkészek és a hívek túlnyomó részénél pozitív a hozzáállás. Évtizedek óta ilyen beállítottságú és meggyőződésű papok állnak az egyes közösségek élén: dr. Teleky Béla szigeti evangélikus lelkész (1959-1992) és utódja, Mezmer Ottó (1992-), dr. Gyenge Imre felsőőri református lelkész (1953-1992) és egész Ausztria ismételt megválasztott “Landessuperintendens”-e, majd utódja, Gúthy László (1992-) valamint dr. Galambos Iréneusz alsóőri római katolikus plébános (1977-2002), Horváth János (2002-2004), Keresztes András (2004-2005) és Keresztfalvi Péter (2005-). Ausztriában már több évtizede közös megegyezés szabályozza az ökumenikus eseményeket, próbálkoznak a lelkészek az erre való közös jegyesoktatással is, de – mint azt őszintén megmondják – még nem sikerült elérni, hogy az ilyen ökumenikus házasságok mindkét egyház

számára pozitív kisugárzásúak legyenek. Felsőőri sajátosság a közös, ökumenikus egyházi lap (Pfarrblatt), amely magyar nyelvű részeket is tartalmaz.

Forrás: <http://orvidek.ewk.hu/orvideki-kisokos/>

Felsőőr Szombathelytől 35 kilométerre nyugatra fekszik, Ausztria Burgenland tartományában található, a róla elnevezett járás székhelye.



Nagytiszteletű Guthy László, Felsőőr lelkipásztora

Büszke határőr-leszármazottak utódai élnek a településen, ám a lelkipásztor arról is mesél, hogy Ausztriához csatolása óta a népszámláláskor sosem kérdezik az Órvidéken élők nemzetiségét, helyett a köznyelv felől érdeklődnek. Guthy László szerint ez is közrejátszik abban, hogy a nemzeti identitás mára elveszett. „Az itteni magyarok magyar nyelvű osztrákoknak vallják magukat. Az elmúlt évtizedekben a

nemzeti identitás helyére a lokális identitás lépett. Felsőőri vagyok – ehhez hozzátartozik, hogy magyarul is beszélek vagy értek” – magyarázza.

Sokan Vas megyéből ingáznak az Őrvidékre, az ottani fizetések kétfélszorosáért, ám még így is megéri nekik a befektetett idő és energia.

„Az anyaországi magyarokat nem tudjuk megszólítani, mert ők reggel jönnek, este mennek, a hétvégét otthon töltik. Sokan vannak az Ausztriába főként Erdélyből áttelepültek között olyanok, akik papíron reformátusok, de nem úgy szocializálódtak, hogy igényt tartanak az istentiszteletre. Nagy szomorúságom, hogy nem számíthatunk rájuk a nyelv itteni továbbéltetése szempontjából sem” – teszi hozzá a lelkész.

Pedig színes kulturális és hitéleti palettával várja az érdeklődőket a nagy múltú és elkötelezett felsőőri református gyülekezet. A gyülekezeti terem, amelyben beszélgetünk, a magyar nyelv és kultúra ápolása jegyében néptáncsoportnak és színjátszó körnek is otthont ad. A lelkipásztor mandátuma kétnyelvű gyülekezet vezetésére szól, ezért tanult meg németül, s ad minden magyarul nem tudó kezébe minden színdarabról német nyelvű összefoglalót, és egyre nagyobb az igény a német nyelvű református igehirdetésre is. Reményre adhat okot az is, hogy a Felsőőri Kétnyelvű Szövetségi Gimnáziumban magyar tanítási nyelven is tanulhatnak a diákok. Az Őrvidéken több mint száz oktatási intézményben van magyar nyelvoktatás.



Hogy milyen feladatot tűzhet ki önmaga számára a felsőőri gyülekezet, arról Gúthy László azt mondja, legfőképpen a választói névjegyzékben szereplők és a helyben lakók elérése a cél. Az ezeröttszáz fős gyülekezetből 900-an beszélnek vagy értenek magyarul, hasonlóan az anyaországi átlaghoz egytizedük rendszeres templomba járó. Felsőőrön a potenciális reformátusok körén kívül is mindig folyt misszió. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után nagy számban érkező menekültek átmeneti segítésében is oroszlánrészt vállalt a gyülekezet, csak úgy, mint a kommunista tömb országainak szóló örömmüzenet hirdetésében. Gyenge Imre korábbi lelkipásztor igehirdetéseit nemcsak a közszolgálati televíziós csatornák, hanem a Szabad Európa Rádió is közvetítette. A felsőőri református gyülekezet a kommunizmus idején anyaországi lelkipásztoroknak biztosított alkalmat nemcsak teológiai továbbképzésekre, de arra is, hogy szabadon beszélhessenek otthoni helyzetükről, szolgálati nehézségeikről.

A gyülekezet jelenlegi lelkipásztora azt mondja, máig mindent olyan szándékkal végeznek – legyen az hitéleti vagy a nyelv és a kultúra megőrzése érdekében tett szolgálat –, hogy az az embereket Krisztushoz vezesse. „A misszió feladatát az egész gyülekezet magáénak érzi. Mi tesszük, amit az Úristen ránk bízott azzal a reménnyel,

hogy gyülekezetbe tudjuk szeretni az embereket. Ez a misszió lényege – a módszer másodlagos.”

„Nem hagyunk kínlódni senkit”

Egy biztos: szándékra és szervezett cselekvésre van szükség ahhoz, hogy a létszámbeli és nyelvi kisebbségben élők gyülekezetre találjanak – különösen akkor, ha az adott országban tömbmagyarságról nem is lehet beszélni.

A magyarok, reformátusok, katolikusok számának, arányának változása Örvidék (Burgenland) néhány településében 1910-1981 között¹

FELSŐPULYA (OBERPULLENDORF)		Ö.n .	magyarok		RK.	FELSŐ- ŐR (OBER- WART)		Ö.n .	magyarok		R+E
	19 10	13 27	12 41	93,5 %			19 10	39 12	30 39	77,7 %	56,3 %
	19 23	14 00	11 83	84,5 %	98,1 %		19 23	38 46	26 64	69,3 %	55,1 %
	19 34	18 38	12 27	66,7 %	95,5 %		19 34	46 03	22 34	48,5 %	50,8 %
	19 51	18 24	86 3	47,3 %	96,6 %		19 51	44 96	16 03	35,6 %	49,9 %
	19 61	20 47	10 16	49,6 %	96,9 %		19 61	47 40	16 30	34,4 %	48,9 %
	19 71	23 23	76 1	32,7 %	95,0 %		19 71	54 55	14 86	27,2 %	44,6 %
	19 81	24 22	72 4	29,9 %			19 81	57 15	13 33	23,3 %	
ŐRISZIGET (SIGET i. d. W)		Ö.n .	magyarok		R+E	ALSÓŐR (UNTER WART)		Ö.n .	magyarok		R+E
	19 10	33 3	31 7	95,2 %			19 10	14 64	13 93	95,1 %	99,8 %
	19 23	30 0	27 2	90,6 %	76,0 %		19 23	12 76	11 97	93,8 %	99,5 %
	19 34	29 1	25 3	86,9 %	80,7 %		19 34	12 67	98 8	78,0 %	99,8 %

¹Forrás:

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Magyarok_a_hatarainkon_tul/pages/007_orvideki_magyarok.htm

19 51	26 2	45	17,2 %	85,5 %	19 51	98 9	78 9	79,8 %	99,5 %
19 61	23 8	20 9	87,8 %	92,0 %	19 61	91 6	79 5	86,8 %	98,9 %
19 71	25 5	20 0	78,4 %	90,6 %	19 71	85 9	69 6	81,0 %	98,6 %
19 81	28 5	16 5	57,9 %		19 81	82 2	72 5	88,2 %	

„Nagyon sok sikeres programunk volt, sok emberhez tudtunk eljutni az egyház üzenetével", összegezte Gúthy László református lelkész. Egy, a maga nemében különleges kiállítással köszöntötte a Reformáció évét a felsőöri magyar református gyülekezet: a Vizsolyi Biblia 425 éve“ című vándorkiállítás volt megtekinthető az öreg paplakban, kiegészülve több saját tulajdonban lévő Biblia-ritkasággal.

"Emlékezetessé akartuk tenni a Templonok hosszú éjszakája rendezvényét. Tölly Julianna presbiterasszony írt egy előadást: 'Luther einmal anders' címmel, bemutatva a sörivő, élcélődő, olykor-olykor vaskos humort is megengedő reformátort. Az előadást május végén betegsége miatt sajnos ő maga már nem tudta bemutatni és nem sokkal később végleg el kellett búcsúznunk tőle“, mondta el Gúthy László:

„Az elmúlt esztendő, illetve a most elmúló esztendő, a Reformáció 500 éves jubileumának jegyében telt el, és ez meghatározta a gyülekezeteünknek a rendezvényeit is. Nagyon sokakhoz jutottunk el a Reformáció üzenetével is.

Nagyon sok múzeum kért tőlünk ritka kiállítási tárgyakat. Példul régi okleleveleket a Voralbergi Tartományi Múzeum, a Felsőöri Tartományi Múzeum.

Epilógus helyett: végéhez ér a Reformáció 500. éve

Az evangélikusok ma ünnepelték a reformáció napját és ezzel a végéhez ér a jubileumi év is. Idén volt 500 éve, hogy Luther Márton kitűzte 95 tételét a wittenbergi vártemplom kapujára. Ma Ausztria szerte több, mint 200 evangélikus/református egyházközségben tartottak istentiszteletet, így az őrvidéki magyaroknál is. Felsőőrött kétnyelvű emléktáblát is avattak.

Felsőőrött 2017. október 31-én délelőtt tartották meg az ünnepi istentiszteletet. Az 500 éves reformáció emlékére egy kétnyelvű táblát is lelepleztek, szemben a 400 éves emléktáblával. A tábla szövege egy bibliai mondat: Jézus Krisztus tegnap és ma

és mindörökké ugyanaz. A keddi istentiszteletet megelőzően, az elmúlt szombaton az Őrségi Református Egyházmegye központi, 500 éves reformációs jubileumi ünnepségén egy húsz fős csoporttal képviseltette magát a felsőőri református közösség. A központi ünnepet ezúttal Sárváron rendezték meg, több, mint 350 hívő részvételével. Fellépett az egyesített őrségi református kórus is, mely a közelmúltban énekelt együtt első ízben Felsőőrött. Hét egyházközségből - köztük a felsőőriből is - énekelt ezúttal is együtt 70 fő.

Az Őrségi Református Egyházmegye egyházközségei több mint tíz éve rendeznek közös ünnepeket, mindig más helyszínen. Felsőőr 2006-ban volt házigazda, mondta el Gúthy László felsőőri református lelkész:

Gúthy lelkész úr az ünnepi évről a következőképpen gondolt vissza az ORF B magyar adásában:

„Már hosszabb ideje az örvidéki református egyházmegye egyházközségei közös reformációi, illetve ünnepi istentiszteleteket tartanak. A leges-legelső Kustánszegen volt, ami egy zalai gyülekezet, a második minálunk volt, 2006-ban, és azóta mindig valahol máshol van. Az őrségi református egyházmegye ünnepi reformációi istentisztelete október 29-én, Sárváron volt. Körülbelül 300-350 református, és nemcsak református atyafi jött össze az Őrségből, és az igehirdetést Steinbach József püspök úr titkára tartotta. Az istentiszteletben szolgálatot végzett a sárvári evangélikus lelképásztor és a sárvári református lelkész. Ezen az istentiszteleten ott volt az őrségi református egyházmegye egyesített kórusa. Ez, amit én megálmodtam, a református kántus egy szép szombat délután föl is lépett. Óriási tetszést aratott, hogy ez hét, különböző egyházközségből összejött. Hogy 75 ember ilyen szépen tud együtt énekelni. Tegnap ugyanez volt, megismételtük a felsőőri programunkat. Ezúttal csak magyarul. És hegedűs, hangszeres, csellista nélkül, természetesen orgonakísérettel.

Az igehirdetésnek a központi témája nem a reformáció története, nem a reformáció öröksége, hanem egészen egyszerűen egy bibliai mondat volt. 'Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.' Ezzel a mondattal mindent elmondtunk, amit a reformációról el lehet. Az életünket hozzá kell szabni, hozzá lehet, és érdemes.

Én nagyon-nagyon remélem, hogy ez a program, amit erre az esztendőre összeállítottunk, tartalmában és formájában is megfelelt a mi református identitásunknak. Kezdődött azzal, hogy egy Biblia-fordítási kiállítást rendeztünk. 462

esztendővel ezelőtt jelent meg Károli Gáspár teljes Biblia-fordítása magyar nyelven. Folytatódott a 'Templomok hosszú éjszakája' című programponntal. Ezt Felsőőrben csak mi rendeztük meg. És a témája 'A vidám Luther' volt. És ez volt Tölle Juliska presbíter asszonyunknak a legutolsó hozzájárulása a gyülekezet református identitásához.

A programsorozat folytatódott azzal, hogy a Collegium Hungaricum szervezésében minálunk fellépett a Kántus, a debreceni Református Kollégium 1736-ban alapított kórusa. És velük lépett fel az őrségi Református Egyházmegye egyesített kórusa. Egy tele-templomos rendezvény sikeredett így. Mindez folytatódott azzal, hogy hozzánk jött koncertezni a kárpát-medencei örök zenéje sorozatban a Serbet együttes Csángóföldről és a Mistral együttes Budapestről. Be tudtuk ezt is szépen illeszteni a reformációs emlékévkébe.

Úgy vélem, hogy mindenki, aki valamilyen formában érdeklődik a református élet iránt, megtalálta a hitének, lelkiségének, habitusának megfelelő tartalmat és formát. Úgy remélem, megfelelő programot állítottunk össze erre az ünnepi esztendőre.”

A Nyugat-Európában élő magyar református gyülekezetek közös vonása, hogy egyszerre kell szolgálniuk az egykori alapítók felé, akik számára kulcsfontosságú a magyar nyelv és kultúra megőrzése, ugyanakkor az újonnan érkező, egyházi kötődéssel nem rendelkező munkavállalók felé végzett misszióknak is meg kell találniuk a kulcsát. Ahhoz, hogy küldetésükhöz hűek tudjanak maradni egy változó világban, számítanak a Kárpát-medencei lelkészek segítségére, akiket arra kérnek, külföldön munkát vállaló híveiknek javasolják az ottani magyar gyülekezeteket.

Webes források az aktuális református életről:

<http://orvidek.ewk.hu/orvideki-kisokos/>

<http://www.parokia.hu/v/reformatus-es-magyar-identitas-idegenben/>

<http://zope.lutheran.hu/honlapok/protestans/orvidekburgenland>

<http://volksgruppen.orf.at/magyarok/stories/2875403/>

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Magyarok_a_hataraikonkon_tul/pages/007_orvideki_magyarok.htm

